

Posudek oponenta rigorózní práce

Název práce: Hodnoty dospívajících jedinců s poruchami chování

Autor: Mgr. Jaroslav Vrána

Obor práce: Speciální pedagogika

Oponent práce: PhDr. Tereza Hradilová, Ph.D.

Autor Mgr. Jaroslav Vrána se ve své rigorózní práci zabývá tématem hierarchie hodnot u dospívajících jedinců s poruchami chování. Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou, teoretická část textu se věnuje problematice speciální pedagogiky a nástinu jejího vývoje, v další kapitole pak poruchám chování jako takovým, třetí kapitola pojednává o hodnotách a hodnotové orientaci, poslední kapitola teoretické části se posléze soustředí na období dospívání. Praktická část textu čítá dvě kapitoly, které se prostřednictvím kvantitativní formy soustředí na hodnotovou orientaci u dospívajících jedinců s poruchami chování a dále se soustředí na možné rozdíly v hierarchii hodnot u jedinců s PCH a bez těchto poruch – autor zmiňuje, že rovněž kladl důraz na dělení z hlediska věku a pohlaví. V rámci svého výzkumu si stanovil celkem 10 hypotéz a 5 výzkumných otázek, na které bych na tomto místě poukázala: některé stanovené hypotézy jsou možná až příliš zřejmé (např. H 2, 3 či 4 a 5). Stanovený cíl práce („*Jaké hodnoty jsou zastávány dospívajícími jedinci s poruchami chování*“) a dílčí cíle (např. „*Existují rozdíly v hierarchii hodnot mezi jedinci s poruchami chování, a to včetně hlediska jejich pohlaví.*“ s. 68) jsou stanoveny spíše jako dva samostatné cíle. Průběh výzkumného šetření vykazuje drobné odchylky od standardního postupu (např. nejprve stanovujeme cíl a výzkumné otázky, nikoli metodu, rovněž dílčí výsledky na výše zmíněné navazují, nikoli naopak). Nejedná se však o závažné nedostatky.

Téma práce je zajímavě zvolené, ke stylistické a formální úpravě nemám žádné výhrady, text je psán odpovídající odbornou formou a občasné použití ich formy v praktické části může být námětem k diskusi. Celkově je text vhodně a přehledně vystavěn, autor dokládá svou schopnost pracovat s odbornými zdroji a texty.

Pro svůj výzkum autor použil Rokeachův test v jeho modifikované české verzi, která je uživatelsky méně náročná z hlediska počtu nabízených hodnot. Kladně hodnotím velký výzkumný vzorek, podařilo se získat celkem 440 dotazníků/testů a návratnost činila 96,5 %, což je neobvykle vysoké číslo. Ve výzkumném souboru byli zařazení jedinci ve věku 10-18 let

s diagnostikovanými poruchami chování (N=229) i bez nich (N=211), přičemž tyto dvě skupiny od sebe byly v rámci výzkumu oddělené. Věkové rozložení respondentů je možno řadit k diskuzi, ačkoli se u celé skupiny jedná zhruba o období adolescence (jehož přesné vymezení se můžu lišit dle jednotlivých autorů), domnívám se, že hodnotové ukotvení jedinců se v tomto věkovém rozložení značně proměňuje – s čímž autor pracuje i v rámci stanovených hypotéz, jde ovšem o poměrně zřejmou skutečnost (viz výše). Zde je vhodné zmínit, že v popisné statistice autor (mimo jiné) věkovou strukturu rozdělil na dvě skupiny – 10-15 let a 16-18 let, což představuje více vypovídající rozložení.

Z hlediska celkového vyhodnocení získaných dat je věnována velká pozornost právě popisné statistice, v rámci které autor zpracoval celé výzkumné šetření. K diskuzi kladu otázku, zda nebylo vhodné k případné přijmutí/odmítnutí (autor ne zcela vhodně používá termín „potvrzení hypotézy“) využít i dostupné statistické testy a alespoň hladinu statistické významnosti. Takto je otázkou, zda můžeme stanovené hypotézy relevantně přijmout/odmítnout pouze na základě popisného zpracování dat. K úvaze je možné dále zmínit, zda by v tomto případě nebylo vhodnější stanovení výzkumných předpokladů namísto hypotéz. Rovněž bych zmínila komentáře pod grafy a tabulkami, které opakují číselné hodnoty na nich uvedené a nepřinášejí nové komentáře k číselným údajům.

Autora bych dále požádala o upřesnění následující formulace: „*Na základě zjištěných výsledků byly ověřeny předem stanovené výzkumné otázky a hypotézy.*“ (abstrakt) Můžeme takto konstatovat, že se podaří hypotézy „ověřit“? Stanovené výzkumné otázky neověřujeme. Prosím rovněž o upřesnění termínu „hierarchie hodnot“, který je v práci opakovaně použit. Je toto spojení někde přesně definováno? Jak se konkrétně měří? V teoretické části textu je pracováno s vymezením hodnot a posléze jejich uspořádáním, jak však pracujeme s operacionalizací tohoto pojmu a jak určíme hodnotovou odlišnost?

V rámci celkového hodnocení lze práci považovat za odpovídající požadavkům kladeným na tento typ prací a **doporučuji ji k obhajobě.**

Praha dne 15.1.2021

Tereza Hradilová